

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Lenky Kaniové, soudkyně Jiřiny Chmelové a soudce Ivo Pospíšila v právní věci žalobce: **R. H.**, zastoupen Mgr. MUDr. Karlem Adamusem, Ph.D., advokátem se sídlem Kirovova 1430/11, Karviná, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím v nevyplacení doplatku invalidního důchodu ve výši 345 392 Kč, v řízení o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. 11. 2024, č. j. 22 A 40/2024 - 40,

t a k t o :

Návrh žalované na přiznání odkladného účinku kasační stížnosti **s e z a m í t á .**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce se žalobou podanou Krajskému soudu v Ostravě domáhal ochrany před nezákonným zásahem žalované spočívajícím v nevyplacení doplatku invalidního důchodu za období od 24. 11. 2018 do 23. 4. 2023 v částce 345 392 Kč. Doplatek v této výši vypočetla žalovaná v rozhodnutí ze dne 13. 4. 2023, č. j. X (dále „rozhodnutí o doplatku“), v němž byl žalobce s ohledem na závěry posudku Lékařské posudkové služby uznán od 25. 10. 2018 invalidním v prvním stupni invalidity. Žalovaná nicméně v tomto rozhodnutí oznámila žalobci, že doplatek důchodu bude prozatím zadržovat, a uvedenou částku tak žalobci neuhradila. Přípisem ze dne 31. 10. 2023 pak žalovaná žalobci sdělila, že žádosti o výplatu doplatku důchodu nelze vyhovět z důvodu vzniklé škody ve výši 472 117 Kč, kterou byl žalobce povinen žalované uhradit jako náhradu škody na základě rozsudku Okresního soudu ve Frýdku – Místku ze dne 29. 11. 2022, č. j. 3 T 19/2021 - 504 (dále „trestní rozsudek“), kterým byl žalobce uznán vinným ze spáchání přečinu podvodu podle § 209 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a přečinu padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu podle § 350 odst. 1 trestního zákoníku. Uvedená částka představovala neoprávněně vyplacené platby invalidního důchodu od března 2012 do října 2018.

[2] Krajský soud v Ostravě rozsudkem označeným v záhlaví určil, že zásah žalované spočívající v nevyplacení doplatku invalidního důchodu žalobci za období od 24. 11. 2018 do 23. 4. 2023 v částce 345 392 Kč byl nezákonný a žalované přikázal tento doplatek vyplatit do třiceti dnů od právní moci rozsudku. Uvedl, že ve věci je nesporné, že žalovaná žalobci doposud neuhradila částku 345 392 Kč jako doplatek invalidního důchodu za období od 24. 11. 2018 do 23. 4. 2023. Sporné ve věci bylo, zda tak žalovaná mohla učinit s ohledem na povinnost žalobce k úhradě náhrady škody dle pravomocného trestního rozsudku. Krajský soud tedy zkoumal možnosti započtení obou pohledávek a dovodil, že náhrada škody není přeplatkem důchodu, a pro vyplacení doplatku je tedy povinnost žalobce stanovená trestním rozsudkem irelevantní. Jelikož žalovaná nedisponuje žádným titulem, pro který by měla doplatek zadržovat, jednalo se z její strany o nezákonný zásah, který je nezbytné ukončit právě výplatou doplatku ve shora uvedené výši.

[3] Žalovaná (dále „stěžovatelka“) brojila proti rozsudku krajského soudu kasační stížností, s níž spojila návrh na přiznání odkladného účinku podle § 107 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále „s. ř. s.“). V návrhu upozornila, že posudek o invaliditě žalobce, který byl podkladem pro rozhodnutí o doplatku, byl zpochybněn posudkem Institutu posuzování zdravotního stavu Frýdek – Místek ze dne 4. 4. 2024, na jehož základě byl žalobci invalidní důvod znovu odejmut. Podle tohoto posudku žalobce nebyl od roku 2018 invalidní v žádném stupni invalidity. V současné době probíhá řízení o námitkách žalobce a v něm bude zdravotní stav žalobce posouzen znovu. Až po tomto řízení bude možné postavit najisto, zda žalobce byl od roku 2018 invalidní či nikoliv. Každopádně je zřejmé, že invalidita žalobce od roku 2018 byla zpochybněna a vyplacení doplatku by se stalo nevratným. Žalobce také dosud stěžovatelce neuhradil nic z náhrady škody, která jí byla přiznána trestním rozsudkem, a pokud by žalobce nebyl invalidní a doplatek byl vyplacen, došlo by k dalšímu zvýšení jeho dluhu. Pokud by byl doplatek vyplacen, stalo by se navíc řízení o námitkách bezpředmětné, stejně jako podání kasační stížnosti. Dokončení řízení o námitkách je tak v podstatě předběžnou otázkou pro určení, zda žalobci doplatek vůbec náleží.

[4] Žalobce s přiznáním odkladného účinku nesouhlasil, neboť nejsou splněny podmínky pro jeho přiznání dle § 73 s. ř. s. Pro posouzení dané věci je podstatné, že žalobci vznikl pravomocným rozhodnutím stěžovatelky nárok na výplatu doplatku invalidního důchodu. Žádné rozhodnutí o povinnosti důchod vrátit nebylo vydáno. Takové rozhodnutí by připadalo v úvahu v případě, že doplatek důchodu již byl vyplacen, což v projednávané věci neplatí. Zastavit výplatu důchodu lze pouze s účinky do budoucna. Nepřiznáním odkladného účinku kasační stížnosti nedojde k nepřiměřené újmě stěžovatelky ani k rozporu s důležitým veřejným zájmem. Je to právě žalobce, který je v tíživé osobní situaci (má v péči dvě nezletilé děti a s ohledem na přiznání doplatku důchodu u nich došlo k odejmutí přídatku na děti) a kterému vzniká řádným nevyplacením důchodu nepoměrně větší újma než stěžovatelce. I v případě rozhodnutí o odkladném účinku je nutné zkoumat konkrétní poměry účastníků a vzájemně je porovnat. V tomto případě je nepochybně ve více zranitelném postavení žalobce oproti stěžovatelce, která si je navíc vědoma pravomocného a vykonatelného rozhodnutí a je si vědoma i toho, že případná újma související s vyplacením doplatku je z pohledu státního rozpočtu újmou zanedbatelnou.

pokračování

Stěžovatelka by tedy měla postupovat právně předvídatelným způsobem se zachováním právní jistoty a doplatek důchodu přiznaný na základě svého vlastního rozhodnutí vyplatit.

II. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[5] Nejvyšší správní soud návrh stěžovatelky na odkladný účinek posoudil ve smyslu § 107 ve spojení s § 73 odst. 2 s. ř. s. a na základě okolností uvedených níže jej zamítl.

[6] Podle § 107 s. ř. s. kasační stížnost nemá odkladný účinek; Nejvyšší správní soud jej však může na návrh stěžovatele přiznat. Ustanovení § 73 odst. 2 až 5 se užije přiměřeně.

[7] Podle § 73 odst. 2 s. ř. s. soud na návrh žalobce po vyjádření žalovaného usnesením přizná žalobě odkladný účinek, jestliže by výkon nebo jiné právní následky rozhodnutí znamenaly pro žalobce nepoměrně větší újmu, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a jestliže to nebude v rozporu s důležitým veřejným zájmem.

[8] Při rozhodování o návrhu na přiznání odkladného účinku žalobě soud nepřezkoumává samotný napadený rozsudek, ale pouze zjišťuje existenci výše uvedených zákonných předpokladů pro přiznání odkladného účinku. Kromě formální podmínky, již je podání příslušného návrhu, je pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti nutné splnění dalších tří podmínek: (1) výkon nebo jiné právní následky musejí pro stěžovatele znamenat újmu, (2) újma musí být pro něj nepoměrně větší, než jaká přiznáním odkladného účinku může vzniknout jiným osobám, a (3) přiznání odkladného účinku nesmí být v rozporu s důležitým veřejným zájmem (usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 1. 7. 2015, č. j. 10 Ads 99/2014 - 58, č. 3270/2015 Sb. NSS). Břemeno tvrzení i břemeno důkazní ohledně prokázání splnění podmínek pro přiznání odkladného účinku, tj. negativních právních důsledků spjatých s rozhodnutím krajského soudu, nese stěžovatel (usnesení NSS ze dne 7. 12. 2016, č. j. 6 Afs 264/2016 - 28).

[9] Přiznání odkladného účinku kasační stížnosti rovněž přichází v úvahu pouze ve výjimečných situacích, v nichž by s ohledem na poměry konkrétního stěžovatele mohly výkon či případné jiné právní následky rozhodnutí u tohoto stěžovatele vést k velmi závažným až nevratným následkům. Odkladný účinek představuje mimořádný institut, na jehož základě je možné prolomit právní účinky pravomocného rozhodnutí, které je až do doby jeho případného zrušení potřeba považovat za zákonné a věcně správné. Přiznání odkladného účinku proto bude zpravidla vyhrazeno ojedinělým případům (usnesení NSS ze dne 21. 5. 2014, č. j. 6 Afs 73/2014 - 56, ze dne 22. 12. 2003, č. j. 7 A 115/2002 - 67, či ze dne 7. 12. 2016, č. j. 6 Afs 264/2016 - 28).

[10] V usnesení rozšířeného senátu ze dne 1. 7. 2015, č. j. 10 Ads 99/2014 - 58, č. 3270/2015 Sb. NSS, Nejvyšší správní soud poznamenal, že pojetí odkladného účinku jako výjimky z pravidla znamená, že újma, která má hrozit žadateli o jeho přiznání, nesmí být vzhledem k jeho poměrům bagatelní, nýbrž naopak významná, taková, která opravňuje, aby v jeho konkrétním případě pravidlo, že kasační stížnost odkladný účinek nemá mít, nebylo výjimečně uplatněno (usnesení NSS ze dne 21. 5. 2014, č. j. 6 Afs 73/2014 - 56). Zatímco žalobce zpravidla spojuje újmu se svými subjektivními právy, žalovaný (správní

orgán) bude odložení účinků rozhodnutí krajského soudu zdůvodňovat ochranou důležitého veřejného zájmu, jehož ohrožení bude v konkrétním případě představovat právě onu nepoměrně větší újmu, než která přiznáním odkladného účinku vznikne jiným osobám a jež nebude v rozporu s jiným veřejným zájmem (usnesení NSS ze dne 9. 8. 2022, č. j. 10 As 234/2022 - 69, či usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 24. 4. 2007, č. j. 2 Ans 3/2006 - 49).

[11] Stěžovatelka (v pozici správního orgánu) tvrdila, že negativní následek související s napadeným rozsudkem krajského soudu by znamenal zásadní zásah do důležitého veřejného zájmu, neboť by došlo k vyplacení částky 345 392 Kč v situaci, kdy byla invalidita žalobce od roku 2018 již zpochybněna a ve věci by mělo brzy dojít k finálnímu rozhodnutí o námitkách. Nejvyšší správní soud však stěžovatelce nepřisvědčil v tom, že by se jednalo o skutečně zásadní a nevratnou újmu, která by mohla podstatně ohrozit důležitý veřejný zájem.

[12] V tomto ohledu je nutné poukázat na přístup Nejvyššího správního soudu k otázce újmy potenciálně vzniklé veřejným rozpočtům. V usnesení ze dne 15. 12. 2022, č. j. 9 Afs 206/2022 - 49, v němž se jednalo o vrácení částky přibližně 10,6 mil. Kč, Nejvyšší správní soud konstatoval, že ohrožení veřejného zájmu nemůže zpravidla představovat přiznání a vyplacení určité částky důchodu, nejde totiž o fatální zásah do veřejných financí ČR. Z pohledu státního rozpočtu se jedná o újmu spíše zanedbatelnou (viz též usnesení rozšířeného senátu NSS ze dne 1. 7. 2015, č. j. 10 Ads 99/2014 - 58, bod 30). Shora uvedený doplatek byl žalobci přiznan pravomocným rozhodnutím, které nebylo zrušeno, přičemž výše doplácené částky nepředstavuje zásadní ohrožení pro státní rozpočet. Rovněž není dána nevratnost tohoto kroku, neboť podle § 118a odst. 1 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, je stěžovatelka oprávněna případně požadovat vrácení neoprávněně vyplaceného důchodu. Nejvyššímu správnímu soudu je také z pozdějších podání známo, že ve věci náhrady škody podle trestního rozsudku stěžovatelka podala návrh na výkon rozhodnutí, přičemž Okresní soud ve Frýdku – Místku usnesením ze dne 16. 1. 2025, č. j. 31 E 1/2025 - 11, nařídil uspokojit pohledávku stěžovatelky plynoucí z přiznané náhrady škody právě příkázáním pohledávky žalobce za stěžovatelkou spočívající v pravomocně přiznaném doplatku důchodu.

[13] Jestliže stěžovatelka argumentuje usnesením Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 11. 2018, č. j. 6 Ads 316/2018 - 28, lze uvést, že toto usnesení řešilo odkladný účinek ve velmi komplikované situaci, v níž krajský soud přiznal žalobkyni doplatek vdovského důchodu za období značně delší, než jak původně rozhodla žalovaná. Nejvyšší správní soud tak v citovaném usnesení vzal v úvahu negativní důsledky rozhodnutí krajského soudu pro žalobkyni, tedy to, že krajský soud rozhodnutí žalované zrušil. Nejvyšší správní soud v této výjimečné věci přiznal kasační stížnosti žalované odkladný účinek, neboť vzal v úvahu, že zůstane v platnosti rozhodnutí žalované, které žalobkyni přiznalo vyšší vdovský důchod s nárokem na určitý doplatek (byť za kratší období). Nejvyšší správní soud tak přihlédl k tomu, že se žalobkyně neocitne bez prostředků. V nyní projednávané věci je však situace zcela jiná, neboť rozhodnutí krajského soudu žalobci cestu k finančním prostředkům neoddluže.

pokračování

[14] Výše uvedená kritéria pro přiznání odkladného účinku kasační stížnosti posuzovaný návrh stěžovatelky nesplňuje, a proto jej Nejvyšší správní soud zamítl. Stěžovatelka neprokázala již to, že by v důsledku výkonu rozsudku krajského soudu hrozila závažná újma pro veřejný zájem.

[15] Rozhodnutím o nepřiznání odkladného účinku nicméně soud nepředjímá své budoucí rozhodnutí o věci samé (usnesení NSS ze dne 4. 10. 2005, č. j. 8 As 26/2005 - 76, č. 1072/2007 Sb. NSS).

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 13. února 2025

Lenka Kaniová
předsedkyně senátu